

***INTERNACIONALIZMY
V NOVÉ SLOVNÍ ZÁSOBĚ***

**Sborník příspěvků z konference
Praha, 16. - 18. června 2003**

**Ústav pro jazyk český AV ČR
Lexikograficko-terminologické oddělení
PRAHA 2003**

Konference *Internacionalizmy v nové slovní zásobě* a publikování sborníku příspěvků přednesených na této konferenci jsou jedním z výstupů grantového projektu *Internacionalizmy v nové slovní zásobě češtiny*, r. č. B9061101, realizovaného za podpory Grantové agentury Akademie věd České republiky.

Uspořádaly: Zdeňka Tichá
Albena Rangelova

©

Cvetanka Avramova, Diana Blagoeva, Ivana Bozděchová, Klára Buzássyová, Jiří Grazda, Bohumila Junková, Olga Martinocvá, Zofia Ewa Rudnik-Karwatowa, Andrzej Markowski, Patrik Mitter, Jitka Mravinacová, Emilija Nedkova, Božana Niševa, Zdeňka Opavská, Marijana Parzulova, Tadeusz Piotrowski, Albena Rangelova, Jindra Světlá, Pavla Šmídová, Zdeňka Tichá, Kina Vačkova, Veselin Vačkov, Krystyna Waszakowa, Erika Worbs,

ISBN: 80-86496-11-2

OBSAH

ÚVODEM	3
Klára Buzássyová: <i>K dimenziám internacionalizácie slovnjej zásoby</i>	5
Olga Martincová: <i>Internacionalizace a vyrovnávací tendence</i>	17
Кина Вачкова – Веселин Вачков: <i>Езиковите средства за европейска интеграция – нов обект на стандартизационна активност</i>	23
Zdeňka Opravská: <i>Krajní póly fungování kvantifikačně-intenzifikačních prefixoidů?</i>	35
Ivana Bozděchová: <i>Nové internacionalismy v odborném stylu</i>	42
Andrzej Markowski – Erika Worbs: <i>Internacionalizacja znaczeń polskich jednostek leksykalnych jako wynik oddziaływania języków obcych na współczesną polszczyznę</i>	48
Jiří Gazda: <i>Internacionalizační tendence v rozvoji slovní zásoby současných západoslovanských jazyků</i>	64
Krystyna Waszakowa: <i>Przejawy internacionalizacji w słowotwórstwie współczesnej polszczyzny (zarys problematyki)</i>	74
Cvetanka Avramova: <i>Internacionalizace a autochtonizace u nových příslušenských názvů (nomina pertinentia) v bulharštině a češtině</i>	84
Patrik Mitter: <i>Komponent BIO- v hybridních složeninách a jeho významy</i>	94
Hedvika Sixtová: <i>K otázce adjektiv ovlivněných angličtinou v češtině a bulharštině</i>	99
Bohumila Junková: <i>Internacionalismy v současné psané publicistice</i>	106
Ingeborg Ohnheiser: <i>Интернационализмы в словаре и тексте</i>	115
Jitka Mravinacová: <i>Anomální kombinace internacionálních morfémů s prvky českého lexika</i>	126
Диана Благоева: <i>Интернационални и национални елементи в речниковия състав (аспекти на калкирането в съвременните славянски езици)</i>	133
Мария Попова: <i>Термините „адаптация“ и „интеграция“ при интернационалните заемки</i>	141
Емилия Недкова: <i>Активни словообразователни средства за адаптиране на английските заемки в българския език</i>	149
Pavla Kochová: <i>Internacionální iniciálové zkratky</i>	157
Марияна Парзулова: <i>Интернационализмите в българския език в периода на демократичните промени</i>	166
Jindra Světlá: <i>Proces internacionalizace lexika v oblasti cestovního ruchu</i>	174
Tadeusz Piotrowski: <i>Internacionalizm sorki jako element polskiego systemu językowego</i>	182
Oľga Orgoňová: <i>K sémantickej a axiologickej stránke nových internacionalizmov na pozadí interkultúrnej konfrontácie</i>	193
Йорданка Трифонова: <i>Собствените имена (nomina propria) като проводник на интернационализация в лексиката и като обект на лексикографско описание</i>	205

Zdeňka Tichá: <i>*TERAPIE (K jednomu internacionálnímu slovtvornému komponentu)</i>	215
Božana Niševa: <i>K jednomu zvláštnímu typu internacionalizmů – tzv. emotikony a akronymy</i>	220
Albena Rangelova: <i>Nové komunikační prostředky jako zdroj internacionálního lexika</i>	229
ADRESÁŘ ÚČASTNÍKŮ KONFERENCE	234
OBSAH	238

Интернационални и национални елементи в речниковия състав (аспекти на калкирането в съвременните славянски езици)

Диана Благоева

Разглеждат се процесите на калкиране като активно средство за попълване на речниковия състав на славянските езици в най-новия период от тяхното развитие. Установяват се междуезиковите сходства и различия в източниците за калкиране и в представените типове калки (словообразователни, семантични, фразеологични).

Калкирането, чиято същност се свежда до възпроизвеждане на чуждоезични словообразователни, лексико-семантични, фразеологични, морфологични или синтактични структури с домашни езикови средства, е познато на славянските езици от най-ранния писмен период на тяхното развитие (M o l n á r 1985) и се проявява с различна активност в отделните етапи на езиковия развой. Наблюдаваните през последните няколко десетилетия в славянските езици интензивни неологизационни процеси, обусловени както от вътрешноезикови, така и от екстралингвистични фактори, са свързани и със засилено създаване на нови лексикални и фразеологични калки. Проучването на този аспект от динамиката в лексиката на славянските езици в най-новия период е актуална задача, тъй като калкирането е процес, в който намира израз взаимодействието на две от най-характерните за съвременния етап универсални езикови тенденции: тенденцията към интернационализация и тенденцията за съхраняване на националната идентичност на езика.

Цел на това изследване е да се анализират механизмите на калкиране в най-новия период от развитието на четири славянски езика: българския, руския,

чешкия и полския, като се очертае типологията на създадените в последните няколко десетилетия лексикални и фразеологични калки¹.

1. Лексикални калки

1.1. Структурни лексикални калки

Тук се отнасят сложни или производни думи, които възпроизвеждат повече или по-малко точно словообразователната структура (вътрешната форма) и значението на чуждия образец. Идентифицирането на този тип калкирани единици (наричани още словообразователни калки) е свързано с доста трудности, тъй като сходството в словообразователния строеж и съпадението на семантиката при домашната и чуждата лексикална единица може да се дължи не на репродуциране на чуждоезичен модел, а на процеси, следващи вътрешноезикови закономерности (К р ы с и н 2002, с. 30-31).

1.1.1. Точни структурни лексикални калки

При тях се възпроизвежда без отклонения типът словообразователна мотивация и значението на калкирания обект, напр.: **р.** *заднескамеечник* < **англ.** *backbencher*; **б.** *многопотребителски*, **р.** *многопользовательский*, **ч.** *mnohouživatelský*, *mnohauživatelský*, *víceuživatelský*, **п.** *wieloużytkowy* < **англ.** *multi-user*; **б.** *многозадачен*, **р.** *многозадачный*, **п.** *wielozadaniowy* < **англ.** *multitasking*; **п.** *mostkowanie* < **англ.** *bridging*;

1.1.2. Неточни структурни лексикални калки

При този тип калки се наблюдават различни отклонения в репродуцирането на словообразователната структура на чуждоезичната единица, напр. инверсия на словообразователните елементи: **б.** *бездисков*, **р.** *бездисковый* < **англ.** *diskless*; несъответствие в типа на възпроизвежданата и възпроизвеждащата единица: **ч.** *dvojklik* (композитум) < **англ.** *double click* (словосъчетание), също **ч.** *větročteč* < **англ.** *wind reader*; **ч.** *database* < **англ.** *data base*; **б.** *чатстая* < **англ.** *chat room*.

Тук се отнасят и полукалките като **б.** *работохолизъм*, **р.** *трудоголизм*, **п.** *pracoholizm* < **англ.** *workaholismus*; **б.** *работохолик*, **р.** *трудоголик*, **п.** *pracoholik* < **англ.** *workaholic*; **п.** *telepracownik* < **англ.** *teleworker*; **п.** *wielopak* < **англ.** *multipack*; **ч.** *multiuživatelský* < **англ.** *multi-user*.

---

¹ Изхожда се от класификацията, предложена от Й. Обара (O b a r a 1989, s. 60-66).

1.2. Семантични лексикални калки

1.2.1. Синонимни семантични калки

Семантично калкиране се наблюдава при лексеми, които развиват ново преносно значение, като възпроизвеждат семантичната структура на еквивалентните многозначни думи от съответния чужд език. Този процес е определян още като семантично заемане или семантична индукция, при което се има предвид, че чуждоезичното влияние е само импулс за развитието на семантиката на съответната домашна дума.

В последните десетилетия семантичното калкиране е сравнително широко представено в славянските езици. Нови семантични калки са: **б.** *пиратство*, **р.** *пиратство*, **ч.** *pirátství*, **п.** *piractwo* ‘нелицензирано производство’ < **англ.** *piracy*; **б.** *формат*, **р.** *формат*, **ч.** *formát*, **п.** *format* ‘характер, вид, форма’ < **англ.** *format*; **б.** *интелигентен*, **ч.** *inteligentní*, **п.** *inteligentny* ‘за устройство – осъществяващ самостоятелен контрол върху функциите си’ < **англ.** *intelligent*; **р.** *продвинутый* ‘по-съвършен’ < **англ.** *advanced*; **б.** *трева*, **р.** *травя*, **ч.** *tráva*, **п.** *trawa* ‘марихуана’ (жарг.) < **англ.** *grass* (жарг.); **р.** *голубой* ‘хомосексуалист’ (жарг.) < **англ.** *blue*.

Немалък брой семантични калки от английски се откриват сред новата компютърна лексика: **б.** *мрежа*, **р.** *сеть*, **ч.** *sít'*, **п.** *sieć* ‘съвкупност от свързани компютри’ < *network*; **б.** *мишка*, **р.** *мышь*, **ч.** *туђ*, **п.** *mysz* ‘вид входно устройство’ < *mouse*; **б.** *вирус*, **р.** *вирус*, **ч.** *virus*, *vir*, **п.** *wirus* ‘програма с разрушително действие’ < *virus*; **б.** *икона*, **ч.** *ikona*, **п.** *ikona* ‘графично изображение’ < *icon*; **б.** *версия*, **р.** *версия*, **ч.** *verze*, **п.** *wersja* ‘поредно издание на софтуерен продукт’ < *version*; **б.** *мост*, **р.** *мост*, **ч.** *most*, **п.** *most* ‘свързващо устройство в мрежа’ < *bridge*; **б.** *танет*, **р.** *обои*, **п.** *tapeta* ‘графично изображение за украса на работното поле’ < *wallpaper*; **б.** *червей*, **ч.** *červ*, **п.** *robak* ‘вид компютърен вирус’ < *worm*; **б.** *сърфирам*, **р.** *сёрфовать*, **ч.** *surfovat*, **п.** *surfować* ‘преглеждам информация в Интернет’ < *surf*; **б.** *кръпка*, **р.** *заплатка* ‘коригираща програма’ (жарг.) < *patch*.

Индуцирано от чужда единица ново значение може да развият и фраземи или устойчиви съчетания: **б.** *троянски кон*, **р.** *Троянский конь*, **ч.** *Trojský kůň*, **п.** *koń*

Trojański ‘вид компютърен вирус’ < **англ.** *Trojan horse*; **р.** *крестный отец*, **п.** *ojciec chrzestny* ‘глава на мафиотска групировка’ < **англ.** *Godfather*.

1.2.2. Асоциативни семантични калки

Семантичното калкиране по асоциация е рядко явление. Такова се наблюдава например при руската дума *утка* ‘патица’, която в компютърния жаргон придобива ново значение ‘цифрово-аналогов преобразувател’ поради фонетичното сходство в английски между нейното семантично съответствие *duck* и абривиатурата *DAC* (*Digital-to-Analog Convertor*).

2. Фразеологични калки

Тук се отнасят създадени по чужд модел фраземи и устойчиви съчетания.

2.1. Точни фразеологични калки

Без отклонения възпроизвеждат вътрешната форма и значението на чуждоезичния образец такива фразеологични единици като: **б.** *сапунена опера*, **р.** *мыльная опера*, **ч.** *mýdlová opera* < **англ.** *soap opera*; **б.** *гореща линия*, **р.** *горячая линия*, **ч.** *horká linka*, **п.** *gorąca linia* < **англ.** *hot line*; **б.** *гореща точка*, **р.** *горячая точка*, **п.** *gorący punkt* < **англ.** *hot spot*; **р.** *людская цепь*, **ч.** *lidský řetěz* < **англ.** *human chain*; **б.** *бананова република*, **ч.** *bananová republika* < **англ.** *banana republic*; **б.** *вятърът на промяната*, **р.** *ветер перемен* < **англ.** *wind of change*; **р.** *челночная дипломатия*, **ч.** *kyvadlová diplomacie* < **англ.** *shuttle diplomacy*; **р.** *долларовая дипломатия*, **п.** *dolarowa dyplomacja* < **англ.** *dollar diplomacy*.

Точни калки са също така редица терминологични съчетания от различни области: икономика, финанси и бизнес (**б.** *сива икономика*, **ч.** *šedá ekonomika* < **англ.** *grey economy*; **б.** *сенчеста икономика*, **р.** *теневая экономика* < **англ.** *shadow economy*; **б.** *галопираща инфлация*, **р.** *галопирующая инфляция*, **п.** *galopująca inflacja* < **англ.** *galloping inflation*; **б.** *потребителска кошница*, **р.** *потребительская корзина*, **ч.** *spotřební koš* < **англ.** *consumer basket*; **б.** *горещи пари*, **р.** *горячие деньги*, **ч.** *horké peníze*, **п.** *gorący pieniądz* < **англ.** *hot money*; **ч.** *plastikové peníze*, **п.** *plastyczny pieniądz* < **англ.** *plastic money*; **ч.** *medvědí trh* < **англ.** *bear market*), общество и политика (**б.** *конфликт на интереси*, **п.** *konflikt interesów* < **англ.** *conflict of interests*; **б.** *криза на доверието*, **р.** *кризис доверия*, **п.** *kryzys zaufania* < **англ.** *crisis of confidence*; **б.** *бяла книга*, **р.** *Белая книга*, **п.** *biała*

księga < **англ.** *White paper*; **ч.** *mlčíci většina* < **англ.** *silent majority*; **б.** *седяща стачка*, **р.** *сидячая забастовка* < **англ.** *sit-down strike*; **б.** *етническо прочистване*, **р.** *этническая чистка* < **англ.** *ethnic cleansing*; **б.** *Партньорство за мир*, **р.** *Партнёрство для мира*, **ч.** *Partnerství pro mír*, **п.** *Partnerstwo dla Pokoju* < **англ.** *Partnership for Peace*; **б.** *глобалното село*, **ч.** *globální vesnice*, **п.** *globalna wioska* < **англ.** *global village*), меди и телекомуникации (**б.** *кабелна телевизия*, **р.** *кабельное телевидение*, **ч.** *kabelová televize* < **англ.** *cable television*; **б.** *сателитна телевизия* < **англ.** *satellite television*; **б.** *гласова поща*, **р.** *речевая почта* < **англ.** *voice mail*; **б.** *клетъчен телефон* < **англ.** *cellular phone*), екология (**б.** *глобално затопляне*, **п.** *globalne ocieplenie* < **англ.** *global warming*; **б.** *парников ефект*, **р.** *парниковый эффект* < **англ.** *greenhouse effect*; **б.** *киселинен дъжд*, **р.** *кислотный дождь*, **п.** *kwaśny deszcz* < **англ.** *acid rain*; **б.** *шумово замърсяване*, **р.** *шумовое загрязнение* < **англ.** *noise pollution*), наука и технологии (**б.** *високи технологии*, **р.** *высокие технологии*, **п.** *wysoka technologia* < **англ.** *high technology*; **б.** *изкуствен интелект*, **р.** *искусственный интелект*, **п.** *szuczna inteligencja* < **англ.** *artificial intelligence*; **б.** *клетъчно инженерство*, **р.** *клеточная инженерия* < **англ.** *cellular engineering*), военно дело (**р.** *думающа ракета* < **англ.** *thinking missile* **б.** *буферна зона*, **р.** *буферная зона* < **англ.** *buffer zone*), спорт (**ч.** *divoká karta* < **англ.** *wild card*; **ч.** *horské kolo* < **англ.** *mountain bike*; **р.** *дорожный велосипед* < **англ.** *road bike*) и др.

Многобройни са калкираните от английския език терминологични съчетания в областта на компютърните технологии: **б.** *твърд диск*, **р.** *жёсткий диск*, **ч.** *pevný disk* < *hard disk*; **б.** *електронна поща*, **р.** *электронная почта*, **ч.** *elektronická pošta* < *electronic mail*; **р.** *компактний диск*, **ч.** *kompaktní disk*, *kompaktní deska* < *compact disk*; **б.** *звукова карта*, **ч.** *zvuková karta* < *sound card*; **б.** *информационна магистрала*, **р.** *информационная магистраль*, **ч.** *informační dálnice* < *informational highway*; **б.** *светлинна писалка*, **р.** *световое перо* < *light pen*; **р.** *домашня страница* < *home page*; **б.** *отворена архитектура*, **ч.** *otvorená architektura* < *open architecture*; **б.** *краен потребител* < *end user*; **п.** *dzika karta* < *wild card*; **п.** *martwy klawisz* < *dead key*.

С помощта на преведени от друг език съчетания биват назовавани освен това много нови предмети от бита или придобили актуалност явления от социалната действителност: **б.** *микровълнова печка*, **р.** *микроволновая печь* < **англ.** *microwave oven*; **ч.** *tekutá střela* < **англ.** *Liquid Bullet*; **р.** *корректирующая жидкость* < **англ.** *correcting fluid*; **б.** *еднорък бандит*, **р.** *однорукий бандит*, **п.** *jednoręki bandyta* < **англ.** *one-armed bandit*; **б.** *жълти страници*, **р.** *жёлтые страницы*, **ч.** *zlaté stránky* < **англ.** *yellow pages*; **р.** *тяжёлый металл* < **англ.** *heavy metal*; **б.** *висша мода*, **р.** *высокая мода* < **фр.** *haute couture*; **б.** *разследваща журналистика* < **англ.** *investigative journalism*.

2.2. Неточни фразеологични калки

В структурата на тези единици се наблюдават различни граматични или лексикални отклонения от възпроизвеждания модел. В полския език особено често са случаите на инверсия поради характерната постпозиция на прилагателното в атрибутивните словосъчетания, срв. следните калки от английски: *opera mydlana* < *soap opera*, *republika bananowa* < *banana republic*, *dyplomacja pingpongowa* < *ping-pong diplomacy*, *czystka etniczna* < *ethnic cleansing*, *poczta głosowa* < *voice mail*, *efekt cieplarniany* < *greenhouse effect*, *dysk twarde* < *hard disk*, *pióro świetlne* < *light pen*, *poczta elektroniczna* < *electronic mail*. Инверсия се наблюдава и в единици като: **б.** *пране на пари*, **ч.** *praní peněz*, **п.** *pranie pieniędzy* < **англ.** *money laundering*; **б.** *сили (корпус) за бързо реагиране*, **р.** *силы (корпус) быстрого развёртывания*, **п.** *siły (korpus) szybkiego reagowania* < **англ.** *Rapid Deployment Force (Corps)*; **б.** *синдром на придобитата имунна недостатъчност*, **р.** *синдром приобретённого иммунного дефицита*, **п.** *nabytu syndrom braku odporności* < **англ.** *Acquired Immune Deficiency Syndrome*; **б.** *болестта луда крава*, **ч.** *netos šílených krav*, **п.** *choroba szalonych krów* < **англ.** *mad cow disease*.

Грамматични отклонения са налице и при несъответствия в синтактичната структура на калката и калкираната единица: **р.** *деревянный язык* < **фр.** *langue de bois*; **б.** *бебе от епруветка*, **р.** *ребёнок из пробирки*, **ч.** *dítě ze zkumavky*, **п.** *dziecko z probówki* < **англ.** *test-tube baby*; **б.** *кабинет в сянка*, **п.** *gabinet w cieni* < **англ.** *shadow cabinet*; **р.** *журналистика с чековой книжкой* < **англ.** *chequebook*

journalism; **п.** *przyjazny dla środowiska* < **англ.** *environmentally friendly*; както и в случаите, когато с фразеологична калка се възпроизвежда чужда лексикална единица: **б.** *промиване на мозъци*, **р.** *промывание мозгов*, **п.** *pranie mózgu* < **англ.** *brainwashing*; **б.** *жизнено пространство*, **р.** *жизненное пространство* < **нем.** *Lebensraum*; **б.** *бръснати глави*, **ч.** *holé lebky* < **англ.** *skinheads*; **б.** *втора ръка* < **англ.** *second-hand*; **ч.** *pouliční basketball* < **англ.** *street-ball*; **п.** *kobieta interesu* < **англ.** *businesswoman*; **ч.** *nahole bez* < **англ.** *topless*; **б.** *дружелюбен към потребителя*, **ч.** *uživatelský přívětivý*, **п.** *przyjazny dla użytkownika* < **англ.** *user-friendly*; **б.** *щрихов код*, **р.** *штриховой код*, **п.** *kod kreskowy* < **нем.** *Strichkode*.

Лексикалните отклонения се изразяват в добавяне или отстраняване на лексикални елементи в структурата на калката: **п.** *szara strefa gospodarki* < **англ.** *grey economy*; **б.** *пазарна икономика*, **р.** *рыночная экономика*, **ч.** *tržní ekonomika*, *tržní hospodářství*, **п.** *gospodarka rynkowa* < **англ.** *free market economy*; или в заместване на лексикален елемент от калкираната единица с неточно съответствие: **б.** *жива верига*, **р.** *живая цепь* < **англ.** *human chain*; **б.** *азиатски тигър*, **ч.** *asijský tygr* < **англ.** *Asian dragon*.

Сравнително редки са случаите на образуване на фразеологични полукалки: **б.** *валутен борд* < **англ.** *currency board*; **б.** *огледален сайт* < **англ.** *mirror site*; **р.** *тяжёлый драйв* < **англ.** *hard drive*; **ч.** *tiskový server* < **англ.** *print server*; **п.** *elektroniczny zin* < **англ.** *e-zin*.

Направените наблюдения показват, че в най-новия период от развитието на славянските езици калкирането е продуктивен начин за попълване на речниковия състав, макар че в количествено отношение калките отстъпват на заетите единици (срв. К р ы с и н 2002, с. 30, В о з д ъ с h o v á 1997, s. 276, S ě k o w s k a 1993, s. 247).

По-голямата част от най-новите калки в славянските езици се създават за удовлетворяване на възникнали номинационни потребности в обществото и са единствено средство за назоваване на съответните обекти и явления. Наблюдават се обаче и случаи на комуникативно немотивирано и обикновено повлияно от езиковата мода възпроизвеждане на чужди модели при наличието на адекватни домашни изразни средства, напр. **б.** *конференция*, **р.** *конференция*,

п. *konferencja* (**англ.** *conference*) вместо *спортна асоциация, лига*; **б.** *review* (**англ.** *review*) вместо *обзор, преглед*; **б.** *сервиз* (**англ.** *service*) вместо *обслужване*; **б.** *карта* (**англ.** *card*) вместо *платка*; **п.** *dokładnie, dokładnie tak* (**англ.** *exactly, exactly yes*) вместо *oczywiście, racja, pewnie* (Markowski 1992, s. 157), както и случаи на неправилно превеждане на чужди структури, напр. **б.** *Силиконова долина* вместо *Силициева долина* (**англ.** *Silicon Valley*); **п.** *ściana ogniowa, ściana ognia* вместо *ściana przeciwogniowa* (**англ.** *firewall*).

В съвременния период най-широко представени в славянските езици са фразеологичните и семантичните калки. Словообразователното калкиране е слабо застъпено. Източник за калкиране през последните десетилетия е най-вече английският език, в по-редки случаи – също френският и немският. Немалка част от английските по произход лексикални и фразеологични единици, калкирани в славянските езици, са по същество интернационализми². Това важи преди всичко за термините от областта на икономиката и финансите, информационните технологии, спорта и др. Процесът на възпроизвеждане на семантиката и структурата на тези интерлексеми с домашни материални средства е пресечна точка на действието на актуалните в съвременния етап тенденции към интернационализация и към национализация. От една страна, тъждеството или сходството във вътрешната форма и семантиката на знаците е проява на “полускрита интернационалност” (Акулenco 1969, с. 74). От друга страна, изборът на домашен градивен материал за съответния знак може да се определи по думите на К. Гутшмит като “съзнателна интервенция в полза на автохтонизацията” (Gutschmidt 1998, s. 100).

Конкретните механизми на калкиране се обуславят от вътрешносистемните особености на дадения език. Затова една и съща чуждоезична единица може да бъде възпроизведена с различен тип калки в отделните езици, което е проява на междуезикова асиметрия: **англ.** *mountain bike* > **ч.** *horské kolo* (точна калка), **п.** *rower górski* (неточна калка); **англ.** *multitasking* > **б.** *многозадачен*, **п.** *wielozadaniowy* (точни калки), **р.** *мультизадачный* (полукалка); **англ.** *data base* >

---

² Нарастващото влияние на английския като международен език и интернационалният характер на редица английски по произход термини и други лексеми се изтъкват от редица автори (вж. Gutschmidt 1998, Braun – Schaefer – Volmert 1990 и др.).

б. база данни, **р.** база данных, **п.** *baza danych* (фразеологични калки), **ч.** *databáze* (структурна лексикална калка). Междуезикова асиметрия се поражда и от това, че определена единица в някои езици се калкира, а в други се заема или се употребява като цитатов израз: **англ.** *topless* > **ч.** *nahoře bez*, **б.** *топлес*; **англ.** *silent majority* > **ч.** *mlčící většina*, **р.** *сайлент маджорити*; **англ.** *yellow pages* > **б.** *жълти страници*, **р.** *жёлтые страницы*, **ч.** *zlaté stránky*, **п.** *yellow pages*.

Попълването на речниковия състав с калкирани единици създава условия за обогатяване на лексикалната синонимия и вариантността в езика. В много случаи се наблюдава едновременно функциониране в дадения език на различни типове калки с еднакво значение или пък на калки със синонимични полукалки или заемки: **б.** *хиперлинк* и *хипервръзка*, *твърд диск* и *харддиск*, *бръснати глави* и *скинхедс*; **р.** *многозадачност* и *мултизадачност*, *тяжёлый драйв* и *хард драйв*, *жёсткий диск* и *хард диск*, *звуковая дорожка* и *саунд-трек*, *высокая мода* и *от кутюр*, *брытоголовые* и *скин-хэд*; **ч.** *mnohouživatelský*, *mnohauživatelský*, *víceuživatelský* и *multiuživatelský*, *plážový volejbal* и *beachvolejbal*, *pouliční basketbal* и *streetball*, *horské kolo* и *mountain bike*, *horká linka* и *hot line*, *pevný disk* и *hard disk*, *mýdlová opera* и *soap opera*; **п.** *dzika karta* и *wild card*, *dysk elastyczny* и *floppy disk*, *most* и *bridge*, *szyna* и *bus*.

Калкирането активизира словообразователните процеси в езика. На базата на много фразеологични калки например възникват универбати: **б.** *кабелна телевизия* > *кабеларка*, *сапунена опера* > *сапунка*, *Троянски кон* > *троянец*; **р.** *операционная система* > *операционка*, *персональный компьютер* > *персоналка*, *материнская плата* (**англ.** *motherboard*) > *материнка*; **ч.** *kabelová televize* > *kabelovka*, *virtuální realita* > *virtuálka*, *laserová tiskárna* > *laserovka*, *horské kolo* > *horák*; **п.** *telefon komórkowy* > *komórka*. Калкирането може да бъде също импулс за формиране на нови словообразователни модели, срв. обособяването на суфиксоида *-холик/-holik* като самостоятелен словообразователен компонент в българския, чешкия и полския език (вж. R a n g e l o v a 1996, R a n g e l o v a 1999, А в р а м о в а 2002).

Активизираните през последните десетилетия в славянските езици процеси на калкиране отразяват стремежа за постигане на баланс между

интернационалното и националното в лексикалния състав на езика и са проява на общи развойни тенденции.

Литература:

А в р а м о в а, Ц в.: *Словообразователни тенденции при съществителните имена в българския и чешкия език през последните две десетилетия на ХХ век*. Дисертация. София 2002.

А к у л е н к о, В. В.: *Вопросы изучения лексических интернационализмов и процессов их образования*. Вопросы социальной лингвистики. Ленинград 1969, с. 65-89.

К р ы с и н, Л. П.: *Лексическое заимствование и калькирование в русском языке последних десятилетий*. Вопросы языкознания, 2002, № 6, с. 27-34.

В о з д ě с h o v á, I.: *Vliv angličtiny na češtinu*. Fr. Daneš a kolektiv. Český jazyk na přelomu tisíciletí. Praha 1997, s. 271-279.

В r a u n, P. – S c h a e d e r, B. – V o l m e r t, J.: *Internationalismen. Studien zur interlingualen Lexikologie und Lexikographie*. Tübingen 1990.

G u t s c h m i d t, K.: *Понятието тенденция в Пражката лингвистична школа и неговото значение за синхронното изучаване на славянските езици*. Slavica Pragensia ad tempora nostra. Praha 1998, s. 97-102.

М a r k o w s k i, A.: *Nowsze anglicizmy semantyczne w polszczyźnie*. Poradnik językowy, 1992, № 2, s. 156-160.

М o l n á r, N.: *The calques of Greek origin in the most ancient Old Slavic gospel texts*. Budapest 1985.

О b a r a, J.: *Teoretyczne problemy kalkowania*. Wrocław 1989.

R a n g e l o v a, A.: *Workoholizmus i to ostatní*. Naše řeč 79, 1996, s. 110-112.

R a n g e l o v a, A.: *K dvěma českobulharským paralelám*. Konfrontační studium inovačních procesů v slovanských jazycích. Praha 1999, s. 33-36.

S ě k o w s k a, E.: *Funkcjonowanie nowszych zapożyczeń angielskich we współczesnej polszczyźnie*. Wybrane zagadnienia. Poradnik językowy, 1993, № 5, s. 242-248.

Съкращения:

англ. – английски език

б. – български език

жарг. – жаргон

нем. – немски език

п. – полски език

р. – руски език

фр. – френски език

ч. – чешки език